

Critics Point

2018

Basta, basta e basta

πιά μέ τὰ ἐξοντωτικῆς διαρκείας
διαλείμματα+συνεντεύξεις!

Τὸ ποτῆρι (πάντοτε «Μέτ») ξεχείλισε
μέ τὸ *Κορίτσι τῆς Δύσης* τοῦ Πουτσίνι

49/2018.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΕΓΙΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ὅλου τοῦ ἔργου 2 ὥρες καὶ 20', ἐλεγμένη ἀπὸ ἀρκετές μεταδόσεις του στοῦ **You Tube**. Διάρκεια ἀπ' εὐθείας μεταδόσεως του ἀπὸ Νέα Ὑόρκη: 4 ὥρες παρὰ πέντε λεπτά. Ὁ πρῶτος ἦχος τῆς παρτιτούρας, ἀκούστηκε στὶς 20.05' ἀκριβῶς καὶ ἡ αὐλαία ἔπεσε ἀκριβῶς 00.00'. Ἴδου πῶς μιὰ ὄπερα διαρκείας 135', κράτησε 245, πάντα...ἀκριβῶς. Δηλαδή, ἓνα δίωρο παρὰ 10' περισσότερο τοῦ φυσιολογικοῦ. Κάνεις ἢ ὄχι φόνο ἐν ἀγριοτάτῳ βρασμῶ ψυχῆς, κατεβάζεις ἢ ὄχι «κανδήλια ἐξαπτέρυγα καὶ ἄλλα ἱερά τῆς Ἐκκλησίας σκεύη», ὅπως ἔλεγε ἀλησμόνητος φίλος τῆς δεκαετίας 1980, πού ἔχασα τὰ ἴχνη του; Τὰ βλακωδέστατα, στερεότυπα διαλείμματα (ἀποθέωση ἀμερικάνικου **kitzsh**) λές καὶ διαρκοῦν χιλιετίες φωτός: ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς ὀθόνης, μεσόκοπη, εὐειδῆς ξανθοκουτσουλιά συνήθως, (στον Πουτσίνι, ἐκτάκτως, τεχνητὴ κοκκινομάλλα) ἢ ὁποία ἀρχίζει ἀτελείωτες συνεντεύξεις μέ ὅλους, μὰ ὄσοολους νὰ σᾶς χαρῶ, τούς συντελεστές τῆς παραστάσεως: ἀρχιμουσικό (γιατὶ ἄφησε τελευταῖο τὸν Ἀρμιλιάτο ἢ κοκκινομάλλα;),

σκηνοθέτη, σκηνογράφο-ένδυματολόγο (ἄτομα ἄλλοτε δύο, ἄλλοτε ἓνα), καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς διανομῆς— συμφορὰ μας ἂν ἢ ὄπερα εἶναι πολυπρόσωπη, ὅπως τὸ *Κορίτσι τῆς Δύσεως*. Οἱ ὅποιοι μιλοῦν γιὰ τὸ ἔργο, γιὰ τὰ προβλήματα διδασκαλίας του (τῆς συγκεκριμένης ἢ γενικῶς), γιὰ τοὺς ρόλους τους, γιὰ «γραφικές» (κατὰ τὰ ἀμερικανικὰ γούστα) ἀλλὰ πάντα «πολιτικῶς ὀρθές» λεπτομέρειες τῆς διδασκαλίας, χωρὶς φυσικὰ λέξη ἀρνητικὴ, ἄσχετο ἂν στὰ παρασκήνια λ.χ. ξεμαλλιάζονται ὑψίφωνος καὶ μεσόφωνος, ἢ γρονθοκοποῦνται τενόρος καὶ βαρύτονος. Φυσικά, μεγάλη μερίδα τοῦ λιβανωτοῦ ἔχουν ὁ συνθέτης καὶ ὁ λιμπρετίστας—πράγματα γνωστότατα ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς Μεγαραμούςσους πού ξετρελλαίνονται γι' αὐτὲς τὶς ἀναμεταδόσεις (ποτὲ ἄλλοτε δὲν τοὺς βλέπεις στὸ MMA). Καὶ σκέφτεσαι: πῶς εἶναι δυνατόν να κακολογήσει λ.χ. τὸ ρόλο ἢ συναδέλφους ἢ συνεργάτες του ΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ συνεντευξιαζόμενος; Καὶ νὰ ἦταν μόνο οἱ συνεντεύξεις; ὦρες ἀτέλειωτες παρακολουθοῦμε τοὺς «Νέγρους», μεταφορικῶς, τῶν παρασκηνίων νὰ συναρμολογοῦν κομματάκι-κομματάκι καὶ νὰ τσουλᾶνε (ὅπως θὰ γινόταν καὶ τὸ 18ο αἶώνα, ἐπὶ Χαϊντελ καὶ Γκλόκ) πελώρια σκηνικά.

Μάταια σπάζω τὸ κεφάλι μου νὰ κατανοήσω μὲ τί «σκεπτικὸ» συνέλαβε τὸ θανατερό τελετουργικὸ αὐτῆς τῆς τρισηλίθιας φέστας, τὸ κνώδαλο πού τὴ συνέλαβε. Διότι τὸ 95% ὅσων λένε οἱ συνεντευξιαζόμενοι εἶναι πασίγνωστα, ἢ...εὐκολομάντευτες μποῦρδες, ἐνῶ τὸ ἀτελείωτο σούρτα-φέρτα τῶν παρασκηνιακῶν ἀχθοφόρων, ἓνα μόνο μᾶς δείχνει, ὅτι ἀγνοεῖται ἢ νεότερη τεχνολογία καὶ ὅτι τὰ πάντα στὴ *Μετροπόλιταν* γίνονται μὲ τὸ χέρι, ὄχι βέβαια στὸ πόδι. Ἐκτὸς πιά καὶ ἂν τὰ διαλείμματα παρατραβᾶν, γιὰ νὰ κάνει τὴ μέγιστη δυνατὴ ξόδεψη στὰ προϊόντα του τὸ κυλικεῖο. Προσωπικά θὰ ἤμουν κατενθουσιασμένος ἂν ἔβλεπα τὶς ἴδιες αὐτὲς παραστάσεις σὲ βίντεο, λίγες μέρες ἀργότερα καὶ ὄχι τὴ στιγμὴ ὅπου γίνονται. Ποιὰ ἢ διαφορά; Καμμία. Χωρὶς τὰ ψυχοκτόνα «διαλείμματα». Ποιὸς μοῦ πληρώνει τὰ 110' (χρόνο πολυτιμότερο!) πού μοῦ φάγατε; Ἐλόγου σας ἄλλωστε δυνάστες λαῶν, δὲν ἐπινοήσατε, τρομάρα σας, τὸ **Time is money**;

* * *

ΜΕΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΤΑΤΟ *σιχτίρ-πιλάφι* πρὸς τοὺς ἔνθεν κακεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἐμπόρους θεάματος, αὐτὴ τὴ φορά ὄντως μεγαλειώδους, ἢ ταυτότητα τοῦ ἔργου, πού πάντοτε προτάσσουμε τῆς κριτικῆς:

ΠΟΥΤΣΙΝΙ, ΤΖΙΑΚΟΜΟ [Puccini, Giacomo, 1857-1924]: *Τὸ Κορίτσι τῆς Δύσης* [*La fanciulla del West*], ὄπερα, 3 πράξεις, ἰταλ. κείμεν. *Guelfo Civinini* καὶ *Carlo Zangarini*, κατὰ τὸ θεατρικὸ ἔργο *The Girl of the Golden West* [*Τὸ Κορίτσι τῆς Χρυσῆς Δύσης*] τοῦ

ἀμερικανοῦ θεατρικοῦ συγγραφέως Νταίηβιντ Μπελάσκο [David Belasco, 1853 – 1931], ἤδη πασίγνωστου στίς τότε Η.Π.Α. καὶ ὄχι μόνο ἐπειδὴ διασκεύασε στὸ ὁμότιτλο μονόπρακτο θεατρικὸ ἔργο τὸ διήγημα *Dadame Butterfly* τοῦ John Luther Long (1861-1927)— τὸ ἔργο τοῦ Μπελάσκο εἶχε ἐμπνεύσει στὸν Πουτσίνι καὶ στὴ *Μπαττερφλάϋ* (1904). Παγκ. α' ἐκτ. τοῦ *Κοριτσιοῦ τῆς Δύσης*, Νέα Ὑόρκη, Μετροπόλιταν Ὅπερα, 10 Δεκ. 1910. Ἐκπληκτικὴ ἢ τότε διανομὴ: ἀρχιμουσικός; Ἀρτουῖρο Τοσκανίνι [Arturo Toscanini, 1867-1957], Μίνι, ἢ ὑψίφωνος Emmy Destinn (1878-1930), Τζόνσον, ὁ μεγάλος Ἑνρίκο Καροῦζο [Enrico Caruso, (1873-1821) καὶ σερίφης Ράνς, ὁ βαρύτονος Πασκουάλε Ἀμάτο [Pasquale Amato, 1878-1942].

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ δημοφιλέστερα ἀριστουργήματα τοῦ Πουτσίνι, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἡμιτελοῦς *Τουραντότ*, τὸ *Κορίτσι τῆς Δύσης*, πού ὁ πρῶτος διδάξας, Τοσκανίνι, παρομοίασε μὲ ἐκτενὲς συμφωνικὸ ποίημα (πρᾶγμα πού σίγουρα ξενίζει), δὲν εἶναι ἀπὸ τίς ὀπερές του πού οἱ μελωδίες τους σοῦ ἀποτυπώνονται ἀνεξίτηλα. Τίποτε τὸ εὐαπομνημόνευτο, ἀλλ' ἀντίθετα, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἓνα ἀκαταμάχητο δραματικὸ καὶ ψυχολογικὸ *suspense*. Καὶ νιώθεις πὼς ἡ Μίνι, ὁ ρόλος τῆς, ἢ μορφή τῆς, εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ὠραιότερες «προσωπογραφίες» τοῦ Πουτσίνι στὴν ἀνεπανάληπτη πινακοθήκη τῶν ἡρωϊδῶν του, Μανόν Λεσκῶ, Μιμὴ καὶ Μουζέττα, Φλόρια Τόσκα, Τσό-τσό-σάν, καὶ τελευταία ἀλλ' ὄχι ἔσχατη ἢ μοναδικὴ Λιουῦ, μόνο ἀνθρώπινο πλάσμα στὸν τερατόκοσμο τῆς *Τουραντότ*. Ἐξ' ἄλλου, καμμιά ἄλλη παρτιτούρα του ἴσως δὲν ὑπαινίσσεται πόσο στενὰ ἴσως παρακολούθησε ὁ συνθέτης (μὴν ξεχνοῦμε πὼς μόλις κατὰ τὸν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο τὸ ἀεροπλάνο ἐγκαινιάσθηκε ὡς... συσκευή ὀλέθρου) τὸ σύγχρονο μουσικὸ γίνεσθαι.

Λ.χ. βρισκόταν στὸ Παρίσι, κατὰ τὴ σκανδαλώδη παγκόσμια πρώτη (Θέατρο Ἡλυσίων Πεδίων 29 Μαΐου 1913) τῆς στραβίνσκειας Ἱεροτελεστίας τῆς Ἀνοιξέως καὶ ἔγραφε σχετικὰ στὸν ἐκδότη του **Ricordi**: *Ἡ χορογραφία (τοῦ Νιζίνσκυ) εἶναι γελοία, ἢ μουσικὴ σκέτη κακοφωνία (...)* Ὡστόσο ὑπάρχει κάποια πρωτοτυπία, καὶ ὀρισμένη ποσότητα ταλέντου. Στὸ σύνολό τῆς ὅμως, θά μπορούσε νὰ εἶναι δημιουργία παράφρονος. Λίγο πρὶν τὴν ἐκδημία του, ἀρχὲς δεκαετίας 1920, ὁ Πουτσίνι γνώρισε τὸ *Schœnberg* καὶ παρακολούθησε μιὰν ἐκτέλεση τοῦ *Φεγγαρίσιου Πιερρότου*¹ Μετὰ τὸ θάνατο του, ὁ *Schœnberg*

¹ Παγκόσμια πρώτη: Βερολίνο, *Choralfion-Saal*, 16 Ὀκτ. 1912.

ἔγραψε: Ὁ μεγάλος αὐτός ἄνθρωπος...Εἶμαι περήφανος πὺ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ μένα..²

Γενικά, στὸ *Κορίτσι τῆς Δύσης*, ἡ φωνητικὴ γραφὴ ἀποκτᾶ ψυχογραφικὴν ἀμεσότητα καὶ δραματικὴν ἔξαρση, τόσο ὑψηλοῦ ἐπιπέδου πὺ νὰ κινδυνεύει νὰ περάσει ἀπαρατήρητη, ὅσο ὀξύμωρο καὶ ἂν ἀκούγεται αὐτό. Φυσικὰ πλαισιώνεται ἀπὸ μιὰ θεία ἐνοργήστρωση, φευγαλέα καὶ σποραδικότατα πρόδρομο ἑνὸς Κούρτ Βάιλ (δεκάχρονου τότε!), ἐκθαμβωτικὴ σύντηξη μιᾶς κάποτε ἐξπρεσιονιστικῆς ἀρθρώσεως καί... ἑνὸς ἐμπρεσιονισμοῦ τόσο προσωπικοῦ ὥστε νὰ ἀποκλείει κάθε συσχετισμὸ μὲ Ραβέλ, Ντεμπυσσύ καὶ Γάλλους. Τὸ ἔργο πρωτάκουσα ἀπὸ τῆ *ΕΛΣ* στὰ Ὀλύμπια, κατὰ τὴν περίοδο 1985-86, μᾶλλον ἀ' τρίμηνο 1986: σὲ σκηνοθεσία **Mario Corradi**, σκηνικὰ-κοστούμια Νίκου Πετρόπουλου καὶ (β') διανομὴ: Ἀλέκα Δρακοπούλου (καταμελάχροινη Μίνι!), Θάνο Πετράκη (Τζόνσον), Ἀνδρέα Κουλουμπῆ (Ράνς). Πρέπει νὰ τὸ εἶδα... μετὰξὺ τῶν ἐφημερίδων *Ἐλεύθερης Γνώμης*, πὺ ἔκλεισε Νοέμβριο(;) 1984, καὶ *Πρώτης* (ἀπογευματινῆς τοῦ ΚΚΕ), ὅπου ξαναβρῆκα στήλη, Ἀπρίλιο 1986. Ἐκεῖ, ἔστω καθυστερημένα τοῦ ἀφιέρωσα σημεῖωμα — παραθέτω μία μόνο φράση του, «Τὴν ἐνδιαφέρουσα παρτιτούρα ἰσοπέδωσε ἡ κυκλοθυμικὴ «διεύθυνση» τοῦ Ἀνδρέα Παρίδη (1910-2000...) περνώντας ἀπὸ γνωστὲς ἐκκωφαντικὲς ἐντάσεις στὴν πλήρη ἐκφραστικὴν ἀποδυνάμωση ἑνὸς ἔργου πὺ χρειαζόταν δημιουργικὸν ἀρχιμουσικὸ καὶ ὄχι τὸν ἐπὶ χούντας διευθυντὴ τῆς ΚΟΑ πὺ φωτογραφίζόταν ἀγκαζέ μὲ τὸ Γεώργιο Παπαδόπουλο». Ὀπτικοακουστικὰ, ἂν καλοθυμοῦμαι, τὸ ἔργο «ἀποκατέστησε πλήρως» μέσα μου τὸ DVD (κυκλοφ. 1993) πάλι τῆς Μέτ (Πλάθιντο Ντομίνγκο—Τζόνσον, Μπάρμπαρα Ντάνιελς—Μίνι, ἀρχιμουσικός: **Leonard Slatkin**). Ἡ φετινὴ αὐτὴ διδασκαλία τῆς Μέτ, βρίσκεται εὐτυχῶς στοὺς ἀντίποδες τῆς (σχετικὰ πρόσφατης), ἐμετικὰ «ἐκσυγχρονισμένης», τῆς Ὀπερας τῆς Βιέννης, ὅπου τὸ σαλοῦν «Πόλκα» εἶναι...μία μοντέρνα καντίνα-αὐτοκίνητο, ἡ δὲ Μίνι, σύγχρονη τεγνητῶς κοκκινομάλλα μὲ κοντὰ μαλλιά.

Εὐτυχῶς, τίποτε ἀπὸ τέτοια βδελύγματα στὴ Μέτ. Μὲ εὐαίσθητους συνεργάτες τοὺς **Michael Scott** (ιδεώδη σκηνικὰ-κοστούμια ἐποχῆς 1850) καὶ **Gil Wechsler**, ἀριστοτέχνη λεπτοτάτων φωτιστικῶν ἀποχρώσεων, ὁ σκηνοθέτης **Giancarlo del Monaco**, κράτησε ὅλο τὸ

² Ἡ τελευταία παράγραφος ἀπὸ **Patrick O' Connor: Puccini at 150**, περιοδ. *Gramophone* τεῦχος Φεβρουαρίου 2008. Στὸ Διαδίκτυο: <https://www.gramophone.co.uk/content/giacomo-puccini-behind-the-bohemans>.

Έργο σὲ χαμηλούς, βαρυχειμωνιάτικους φωτισμούς ἔσωτερικῶν χώρων ἐποχῆς. Ἀκόμη καὶ ἡ ἐν ὑπαίθρῳ γ' πράξη (τοῦ ἀποσοβουμένου ἀπαγγονισμοῦ τοῦ ἥρωος) ἐκτυλίσσεται πρὶν ἀπὸ τὰ γράματα. Μιὰ «ἀκίνητη», ἔστω, φωτογραφία οἰουδήποτε στιγμιοτύπου, μαρτυροῦσε βαθύτατη ἀφομοίωση ὑψηλῶν ζωγραφικῶν προτύπων ἐποχῆς. Σημαντικότερο ὅμως ἐπίτευγμα τοῦ **del Monaco**, ἦταν ἡ θαυμαστὴ, σὲ ἀγαστὴ σύμπνοια καὶ μὲ τὰ ὑπέρογα φωνητικὰ τίμπρα καθενός, ἐξατομίκευση, μέσα ἀπὸ τὴ μάζα, κάθε γρυσωρύγου. Προσέγγιση φυσικότερα δικαιούμενη ὅταν ἀναδύεται ἡ ἔμφυτη ἀνθρωπιά τους καί, συγκινημένοι ἀπὸ τὴν ἀποστροφή τῆς Μίνι, γλυτώνουν ἀπὸ τὴν κρεμάλα τὸν ἀγαπημένο της. Πρωτεργάτης θριάμβου, στοὺς ἀντίποδες... Παρίδη, ἀρχιμουσικὸς **Marco Armiliato** καταύγασε καὶ ἀξιοποίησε ἐκφραστικὰ καὶ τὸν ἔσχατο φθόγγο παρτιτούρας μεγαλειώδους.

Ἀντέχοντας σύγκριση μὲ ἓνα κολοσσό ὅπως ὁ Ντομίνγκο, ὁ τεχνόρος **Jonas Kaufman**, μὲ τίμπρο λίγο σκοτεινότερο καὶ φωνὴ αἰχμηρότερη ὅ,που χρειαζόταν, ἀπὸ ὅτι τὸν ἀκούσαμε σχετικὰ πρόσφατα στὸ Μέγαρο, προφανῶς γιὰ λόγους δραματουργίας, ἦταν ἓνας ἀξέχαστος Τζόνσον. Συνομήλικος σχεδόν, ἴσως καὶ μικρότερος, μὲ τὴν ἀκαταμάχητα ἔλκυστικὴ σὰν ἀνθρώπινη, γυναικεία, ὑπόσταση ὑψίφωνο **Eva-Maria Westbroek** (Μίνι): φωνὴ, φωτεινὴ, λεπτὴ σὲ ὄγκο, στέρεη ὅμως σὰ ματιέρα, σ' ἓνα τραγοῦδι πλαστικότερο σὲ ἐλεγμένους ἐκφραστικούς κυματισμούς, ἀπλωμένους σὲ μεγάλη τεσσιτούρα καί... ἔλκυστικότερη ἐμφανισιακὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὰ ρόδα τῆς πρώτης νιότης στὸ πρόσωπό της ἀρχίζαν νὰ ξεθωριάζουν. Τέλεια συνδυασμὸς μουσικοφωνητικῶν χαρισμάτων καὶ ὑψηλῆς ὑποκριτικῆς ὁ ἀμετακίνητα σκληρὸς καὶ κυνικὸς σερίφης, βαρύτονος **Željko Lučić**. Ὅμοίως ἀξιοὶ ἀκριβῶς ἀναλόγων ἐγκωμίων καὶ οἱ **Carlo Bosi** (τενόρος· Νίκ, μπάρμαν), **Michael Todd Simpson** (θείας ἀπαλότητας τίμπρο βαρυτόνου· Σονόρα), **Matthew Ross** (βαθύφωνος, πράκτορας τῆς ἐταιρείας **Wells Fargo**) καὶ **Oren Gradus** (βαρύτονος· Τζάκ Οὐώλλας, πλανόδιος «τροβαδοῦρος» Φυσικὰ καὶ 11 μικρότεροι ρόλοι πὺ καίτοι διεκδικοῦν γιὰ λίγο τὸ προσκῆνιο, ἀποσιωπῶνται ἀνηλεῶς, στὶς δεκάδες ἱστοσελίδων πὺ ἀφιερώνει σ' αὐτὴ μόνο τὴ διδασκαλία ἡ Μέτ. Τοὺς ζητοῦμε συγγνώμη, ἀλλ φταίει ἡ ἐργοδοσία τους, ἀνηλεῆς καὶ μὲ τὸ χρόνο μας: πὺ δὲν σπαταλοῦμε γιὰ σαγλοδιαφημίσεις. (Αἴθουσα Τριάντη, Σάβ. 27.10.2018).

Λέξεις: 1389.